

BALIKESİR İLİNDE İLKÖĞRETİM MÜFETTİŞLERİNİN REHBERLİK ROLLERİNİ YERİNE GETİRME DÜZEYİNE İLİŞKİN MÜFETTİŞ VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Inspector and Teacher Opinions on The Performing Level of the Guidance Roles of the Primary School Inspectors

Yalçın ERGÜNEŞ*

Çiğdem OVALI**

ÖZET

Problem Durumu: Öğretmenlerin, karşılaştıkları eğitim - öğretim problemlerinin çözümünde, eğitim-öğretim faaliyetlerinin daha verimli bir hâle gelmesinde birçok yölerden yardıma ihtiyaçları vardır. Modern eğitimde müfettişten beklenen başlıca görev, okuldaki eğitim-öğretim çalışmalarının daha verimli olabilmesi için, eğitim-öğretim faaliyetlerinde öğretmene yardımcı ve rehber olmaktır. Yukarıdakilerden anlaşılacağı üzere müfettişlerden en önemli beklenti konusu rehberlik alanında yoğunlaşmaktadır. Araştırmanın problemini, ilköğretim müfettişlerinin rehberlik rollerini uygulama düzeyine ilişkin müfettiş ve öğretmen görüşlerinin belirlenmesi oluşturmaktadır.

Araştırmanın Amacı: Bu araştırmanın temel amacı, Balıkesir ili merkez ilköğretim kurumlarının teftişinde ilköğretim müfettişlerinin rehberlik rollerinin uygulanma düzeyine ilişkin müfettiş ve öğretmen görüşlerinin belirlenmesidir.

Araştırmanın Yöntemi: İlköğretim müfettişlerinin denetim rollerinden biri olan rehberlik rollerini yerine getirme düzeyleri hakkındaki görüşleri irdelemeyi amaçlayan çalışma tarama modelinde planlanmıştır. Verilerin toplanması amacıyla, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesinde 2007 yılında, Dr. Mustafa Aydın Başar danışmanlığında, Muzaffer Korkmaz' ın yüksek lisans tezi için hazırlamış olduğu anketler izni alınarak kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini; Balıkesir ilinde 35 ilköğretim müfettişi ve 315 öğretmen oluşturmuştur. Anket formu iki ana bölümden oluşmaktadır ve birinci bölümde kişisel bilgilere, ikinci bölümde de denetim sürecine ilişkin sorular yer almaktadır. İkinci bölümde yer alan sorular, Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Rehberlik ve Teftiş Yönergesi ekinde bulunan "Öğretmen Teftiş Formu"nda yer alan değerlendirme maddeleri dikkate alınarak düzenlenmiştir.

* Yrd.Doç.Dr. Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü

** Bilim Uzmanı

Sonuçlar: Araştırmada elde edilen sonuçlar şunlardır:

1. İlköğretim müfettişlerinin, rehberlik rollerini uygulama düzeyine ilişkin olarak, öğretmenler ile ilköğretim müfettişlerinin görüşleri arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. İlköğretim Okulu Öğretmenleri; rehberlik rollerinin uygulanma düzeyine ilişkin olarak olumsuz bir görüş belirtirken, İlköğretim Müfettişlerinin daha olumlu bir görüşte oldukları sonucu elde edilmiştir.

2. Araştırmada, öğretmenler kendilerine uygulanan rehberlik düzeyinin yeterince yerine getirilmediğini belirtirken onlara bu konularda rehberlik yapacak olan müfettişler ise rehberlik görevlerini yeterli düzeyde gerçekleştirdiklerini ifade etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Teftiş, Rehberlik, İlköğretim Müfettişi

ABSTRACT

Status of the Problem: Teachers are need of help in many ways to solve educational problems they have met once to make the educational activities more effective. In modern education, inspectors are mainly expected to help and guide teachers, to make the school's educational studies better. As it is understood above, inspectors must focus on the field of guidance. Determination of the opinions of inspectors and teachers on the performing level of guidance roles of primary school inspectors forms the problem of the research.

Purpose of the Study: The main aim of this research, is the determination of the opinions of inspectors and teachers on the performing level of guidance roles of primary school inspectors assigned in the investigation of the primary schools in Balıkesir.

Method of the Study: The study aiming at considering the opinions on the performing level of their guidance roles which is one of primary school inspector's inspection role has been planned in the model of inquiry. To gather the data the surveys prepared by Muzaffer Korkmaz' master thesis, in the consultancy of Mustafa Aydın Başar in the university of Çanakkale Onsekiz Mart in 2007 has been used. The different survey sheets for primary school teachers and primary school inspectors have been developed. 35 Inspectors and 315 teachers have formed this sampling of the research. The survey sheets for teachers are composed of two main parts. In the first part, there is individual information and in the second part, there are questions about the process of inspection. The questions taking part in the second part have been organized according to evaluation criteria's "Teacher review form"; that are found in Ministry of Education, Primary School Inspectors Chairmanship, Guidance and Checking Instruction Annex as in the school manager's survey sheets.

Findings and Conclusions: The findings of the research are:

There have been many differences between inspectors and teachers opinions on the performing level of the guidance roles of the primary school inspectors. It has been concluded that primary school teachers have negative opinions on performing level of guidance roles; whereas primary school inspectors have positive opinions.

1. The difference between inspector's and teacher's opinions on the performing level of guidance roles of primary school inspectors has been found significant. It has been concluded that primary school teachers have negative opinions on performing level of guidance whereas primary school inspectors have positive opinions.

2. In research, teachers have explained that performing level of guidance roles is very poor however, inspectors have expressed that they have fulfilled their guidance roles successfully.

Key Words: Inspection, Guidance, Primary School Inspector

1. GİRİŞ

Eğitim, toplumların çağdaşlaşmasında rol oynayan en önemli etkenlerden biridir. Eğitim sistemini toplum sisteminden ve toplumsal ihtiyaçlardan bağımsız düşünmek mümkün değildir. Toplumsal sistemler sürekli olarak değişim içerisindedirler. Günümüz dünyasında ki hızlı bilgi artışı, hızlı gelişme ve iletişim değişimi zorunlu kılmaktadır. Bir toplumun değişen sosyal, siyasal, ekonomik, kültürel ve teknolojik şartlara uyum sağlayabilmesi o toplumun sahip olduğu eğitim sistemine bağlıdır. Eğitimin vazgeçilmez unsuru olan okullar da, çevrenin bir ürünü olarak değişime ayak uydurmak zorundadır.

Günümüzde, sosyal, siyasal ve ekonomik alanlarda meydana gelen değişiklikler, bilginin zenginleşmesi, bilgiye hızlı ulaşılabilmesi vb. faktörler öğretmenlik mesleğini daha karmaşık bir hale getirmektedir. Öğretmenlerin sürekli yenilikleri takip etmesi ve bu doğrultuda kendilerini yenilemeleri gerekmektedir. Öğretmenlerin kendilerini geliştirmeleri ve yenilemeleri için kendi çabalarıyla birlikte, öğretmeni yetiştirip geliştirmekle görevli ve sorumlu olanların da çaba ve destekleri gerekmektedir.

Sosyal, ekonomik ve politik vb. tüm sistemlerin alt sistemleri vardır. Eğitim, toplumsal bir sistemdir. Bir ülkenin eğitim sistemi o ülkenin diğer alt sistemleri ile sürekli etkileşim halindedir. Eğitim sistemi bir yandan diğer alt sistemlerden etkilenirken bir yandan da onları etkiler. Teftiş sistemi, sosyal bir sistem olan eğitim sisteminin alt sistemlerinden biridir.

Kurumlarda uyumu sağlamak için önleyici ve düzeltici eylemler gerçekleştirilmelidir. Bu yüzden teftiş okul yönetiminin de bir ögesi olmuştur (Bursalıoğlu, 1994). Eğitimde teftiş; rehberlik, iş başında yetiştirme ve değerlendirme kavramlarının yer aldığı bir bütün olarak görülür.

Karagözoğlu'na (1972) göre teftiş, okuldaki eğitim, öğretim faaliyetlerinin verimini artırmak amacı ile müfettişler veya uzmanlar tarafından öğretmenlere ve diğer görevlilere sağlanan mesleki yardım ve rehberlik hizmetlerinin tümünü içine alan bir süreçtir. Ayrıca teftiş, “eğitim ve öğretim kurumlarında yapılan çalışmalarını denetlemek ve değerlendirmek, daha verimli hale getirilmeleri için önerilerde bulunmak, kurumlardaki personele çalışmalarında ve yetiştirmelerinde rehberlik yoluyla yardımda bulunmak, ortaya çıkacak disiplin ve yasa dışı olayların soruşturma ve incelemelerini yaparak sonucu üst ve ilgili kademelere bildirmek işlemlerini kapsayan bir süreçtir” şeklinde de tanımlanmaktadır (Su, 1974).

Öğretmenlik mesleği, hizmet öncesi yetiştirmenin yanı sıra bizzat işbaşındaki deneyimlerle pekiştirilebilen ve geliştirilebilen bir meslektir. Bu nedenle, öğretmenlerin hem bireysel açıdan ve hem de mesleki açıdan gelişebilmeleri için iş başında alacakları mesleki yardım ve rehberlik oldukça önemlidir (Arslantaş, 2007). Değişen dünya koşullarına uyum sağlamak ve öğrencileri bu koşullara göre yetiştirmek için eğitimciler; eğitim alanında meydana gelen gelişmeleri anında eğitim sistemine aktarmalıdır. Eğitimcilerin bu aktarma işlevinde de; müfettişlerin rehberlik rollerini yerine getirmelerinin büyük önemi vardır.

Eğitim iş görenlerinin, karşılaştıkları problemlerin çözümünde, eğitim-öğretimin daha verimli bir hâl almasında birçok yönlere yardıma ihtiyaçları vardır. Çağdaş eğitim anlayışında öğretmene bu yardımı denetmenlerin sağlaması gerekmektedir. Buna göre denetmenlerden beklenen başlıca görev, okuldaki eğitim-öğretim çalışmalarının daha verimli olabilmesi için öğretmene yardımcı ve rehber olmaktır. Fakat bugünkü araştırmalara baktığımızda sistemimizin içerisinde öğretmenlerimize yeterli ölçüde bir yardım ve rehberlikte bulunulmadığını görmekteyiz (Yalçınkaya, 2003).

Gedikoğlu'na (2005) göre eğitim, yirmi birinci yüzyılda kalkınma çabalarında veya daha zengin ve müreffeh ülke olma hedefine varmak için sürdürülen uğraşlarda, çok önemli ve işlevsel bir araç haline gelmiştir. Eğitim sisteminin amaçlarının gerçekleşmesi, eğitim faaliyetleri ile ilgili kararları alan, çalışanlar arasında eşgüdümü sağlayan ve diğer yönetsel süreçleri işleten yöneticilere; eğitim-öğretim faaliyetlerinin asıl yürütücüsü olan öğretmenlere ve bu sürecin işleyişini kontrol ederek aksaklıkları ve eksiklikleri belirleyerek ilgili makamlara ve kişilere bu konularda rehberlik eden teftiş elemanlarına bağlıdır.

Teftişin temel amacı, bir örgütün amaçlarının gerçekleştirilme derecesini izlemek ve sonuca ulaşabilmek için gerekli tedbirleri almaktır. Eğitimde teftiş, eğitim ve öğretimin amaçlarına uygun yöntemleri bulmak ve ürünün nitelik ve nicelik bakımından geliştirilmesini sağlama amacını güder (Altıntaş, 1980). Bu nedenle amaçların sağlıklı ve istenilen düzeyde yerine getirilmesi için, örgütün faaliyetleri kontrol altında tutulur.

Eğitim sisteminde, teftişin esas işlevi eğitim süreci ile ilgili problemleri tespit etme, bu problemlere yönelik çözümler geliştirme, eğitim ortamlarını iyileştirme, eğitim iş görenlerini işbaşında yetiştirme; öğretmenlere ve eğitim yöneticilerine mesleki yardım ve rehberlik hizmetini sunmaktır (Arslantaş, 2007).

Müfettişin rolünün ne olması gerektiği konusunda değişik görüşler vardır. Bununla birlikte, bir takım yazarlar müfettişlerin görevleri arasında, yönetici ve öğretmenleri mesleki gelişimleri için gerekli koşulların hazırlanması, ortak amaçlara ulaşmada birlikte hareket etmelerinin sağlanması, yönetici ve öğretmenleri eğitsel etkinlikleri planlama ve uygulamaları için güdülenmesi ve uygulamanın başarısının objektif olarak değerlendirilmesi gibi konuları saymaktadırlar. Bununla birlikte çoğu ülkede yapılan ilgili araştırmalar, müfettiş hakkında genel imajın ya otoriter ve korkutucu ya da müfettişin davranışlarının gerçekte destekleyici, yardımcı ve işbirlikçi olmadığını göstermektedir. Ülkemizde teftiş alanında yapılan araştırmaların bulguları da bu görüşlere paralel bir durumu yansıtmaktadır (Aktaran: Dünder, 2005).

Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği (1999) ve İlköğretim Kurumları Rehberlik ve Teftiş Yönergesi'nde (2001) ilköğretim müfettişlerinin görevleri arasında teftiş, inceleme, soruşturma ve rehberlik bulunmaktadır. Çağdaş eğitim teftişi anlayışında, ilköğretim müfettişlerinin rolleri ve görevleri; yargıçlık, sırdışlık, danışmanlık, güdüleyicilik, eğiticilik, uzmanlık, yöneticilik gibi başlıklar altında ele alınmıştır. Başar' a göre (2000), müfettişlerin rolleri liderlik, yöneticilik, rehberlik ve yardım, eğiticilik, araştırma ve soruşturma olarak sıralanmaktadır.

Taymaz' a göre (1997); müfettişlerin, eğitim kurumlarının denetimlerinde pek çok rolü bulunmaktadır. Fakat bunların içerisinde en önemlisi rehberlik rolüdür. Rehberlik rolü sayesinde; bir kurumda nelerin nasıl en iyi şekilde yapılabileceği ve izlenecek yolun ilgili kişilere, müfettişler tarafından açıklanması ve böylece o kurumun başarısının ve veriminin artması sağlanmaktadır. Denetimde, müfettişler rehberlik rollerine daha fazla önem verdiği takdirde öğretmen ve idareciler, müfettişleri okullarının gelişmesi, kalitesinin ve başarısının artması için yol gösteren, eğitim alanındaki yenilikleri ve gelişmeleri öğretmen ve idarecilere aktaran bir lider olarak görecektir (Akt: Kılıç, 2006).

Teftiş hizmetlerinin en önemli boyutu olan mesleki yardım ve rehberlikte esas amaç, eğitim-öğretim sürecinin geliştirilmesidir. Müfettişten beklenen başlıca görev, okuldaki eğitim-öğretim çalışmalarının daha verimli olabilmesi için eğitim-öğretim faaliyetlerinde öğretmene yardımcı ve rehber olmaktır. İlköğretim müfettişlerinin öğretmenlere yaptığı mesleki yardım ve rehberlik sadece eğitim-öğretim sürecinin işletilmesi ile sınırlı değildir aynı zamanda öğretmenlere mesleklerini daha etkili bir şekilde gerçekleştirmeleri için kişisel gelişimleri yönünden de mesleki yardım ve rehberlikle bulunmalıdırlar.

Eğitim sürecinde rehberlik; eğitim-öğretim alanındaki her türlü yardım faaliyetlerini kapsamaktadır. Eğitimde rehberlik; bireyin gelişimi ve çevresine uyumu olarak açıklanabilir. (Bakırcıoğlu, 2003). Teftişte yapılan rehberlik, bireyin kendisini ve çevreyi tanıması, bireysel sorunlarını çözmesi, karar vermesi, bulunduğu ortama uyum sağlaması, kendisini geliştirmesi ve mutlu olması için yapılan çalışmadır (Taymaz, 2002).

İlköğretim müfettişlerinin öğretmenlere rehberlik görevleri, şu şekilde sınıflandırılabilir (Arslantaş, 2007):

- (1) Sınıf içi eğitim-öğretim etkinlikleri ile ilgili rehberlik,
- (2) Sınıf dışı eğitim-öğretim faaliyetleri ile ilgili rehberlik.

Sınıf içi eğitim-öğretim faaliyetleri ile ilgili rehberlik etkinlikleri; derse uygun yöntem-teknikleri kullanma, öğrencileri derse motive etme, etkin katılımını sağlama, onlarla etkili iletişim kurabilme, istenmeyen davranışlarla baş edebilme gibi sınıf yönetimi etkinliklerini kapsamaktadır (Arslantaş, 2007).

Sınıf dışı eğitim-öğretim faaliyetleri ile ilgili rehberlik etkinlikleri; öğrencileri tanıma, okul yönetimi ve öğretmenlerle olumlu ilişkiler kurma, okul çevresi ve velilerle iletişim, mesleki yayınları takip etme, öğretmenlik mesleği ve eğitim-öğretimle ilgili bilimsel etkinlikleri izleme, eğitici ve sosyal etkinliklere katılma, eğitim-öğretimle ilgili mevzuatı bilme ve takip etme gibi konuları kapsamaktadır (Arslantaş, 2007).

İlk yıllarda, öğretmenin sınıfta ziyaret edilmesi ve görülen eksikliklerin rapor edilmesi olarak görülen denetim hizmeti bugün, öğretmene çeşitli eğitim öğretim faaliyetlerinde yardımcı olma, okulun fiziki şartlarının geliştirilmesi, öğretmenin işbaşında yetiştirilmesi, eğitim amaçlarını tespit ve geliştirme, öğretmene moral ve motivasyon sağlama ve eğitim sürecini bir sistem yaklaşımı içinde değerlendirmek gibi çok çeşitli faaliyetleri içeren bir süreçtir. Çağdaş eğitim denetiminin amacı; öğretmenin yetiştirilmesinde, olumlu tutum ve davranış kazandırmada ve bu yolla öğretimi geliştirmede çaba harcamak, hizmet sırasında istekli yetenekli elemanların üst göreve hazırlanmasına ve geliştirilmesine yardımcı olmaktır. Amaçları ve tanımlarından da görülebileceği gibi denetim, sadece kontrol veya karşılaşılan yasadışı davranış ve işlemleri rapor etme olmayıp; bunlardan daha çok rehberlik ve işbaşında yetiştirme etkinliklerini kapsamalıdır. Mesleki rehberlik ve işbaşında pratik yardımla, öğretmenin davranışında ve mesleki tutumunda önemli bir değişime sağlanabilir (Balci, 2001:173-174).

Rehberlik ve işbaşında yetiştirme, “Yaparak yaşayarak öğrenme en iyi öğrenmedir.” ilkesine dayanır ve öğretmenin; çevresini ve ortaya çıkan durumları daha doğru tanıyabilmesi, öğrenciler ve eğitim-öğretimle ilgili sorunları çözebilmesi, kapasitesini arttırabilmesi, dengeli ve sağlıklı uyum sağlayabilmesi ve böylece kendini

gerçekleştirebilmesini sağlar. Birçok yönden yardıma gereksinim duyan öğretmenlere bu yardım ve rehberliğin, çağdaş denetim anlayışına göre müfettişler tarafından yapılması temel ilke olarak kabul edilmektedir (Karagözoğlu, 1972: 1).

Bugünkü sistemimizin içerisinde öğretmenlerimize yeterli ölçüde bir yardım ve rehberlikte bulunulmadığı bir gerçektir. Öğretmenlerin, karşılaştıkları eğitim öğretim problemlerinin çözümünde, eğitim-öğretim faaliyetlerinin daha verimli bir hâle gelmesinde birçok yönlerden yardıma ihtiyaçları vardır. Modern eğitimde müfettişten beklenen başlıca görev, okuldaki eğitim- öğretim çalışmalarının daha verimli olabilmesi için, eğitim-öğretim faaliyetlerinde öğretmene yardımcı ve rehber olmaktır. Yukarıdakilerden anlaşılacağı üzere müfettişlerden en önemli beklenti konusu rehberlik alanında yoğunlaşmaktadır (Yalçınkaya, 2003). Araştırmanın problemini, ilköğretim müfettişlerinin rehberlik rollerini uygulama düzeyine ilişkin müfettiş, yönetici ve öğretmen görüşlerinin belirlenmesi oluşturmaktadır.

2. AMAÇ

Bu araştırmanın amacı, Balıkesir ili merkez ilköğretim kurumlarının teftişinde ilköğretim müfettişlerinin rehberlik rollerinin uygulanma düzeyine ilişkin, müfettiş ve öğretmen görüşlerinin belirlenmesidir. Bu genel amaca ulaşabilmek için aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1.İlköğretim Müfettişleri ve İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin; İlköğretim Müfettişlerinin “Dersliğin Eğitim-Öğretime Hazırlık Durumu” konusunda mesleki yardım ve rehberlik rollerini gerçekleştirme düzeylerine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

2. İlköğretim Müfettişleri ve İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin; İlköğretim Müfettişlerinin “Eğitim-Öğretim Durumu” konusunda mesleki yardım ve rehberlik rollerini gerçekleştirme düzeylerine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

3. YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmanın araştırma modeli, tarama modelidir. İlköğretim müfettişlerinin öğretmenlere yönelik denetim sürecindeki rehberlik rolleri, okuldaki görev alanlarına bağlı olarak 3 ayrı başlık altında ele alınır. Öğretmenlerin görev alanları; a) dersliğin eğitim öğretime hazırlık durumu, b) eğitim-öğretim durumu, c) yönetim - çevre ilişkileri ve mesleki gelişim olarak üç boyutta düzenlenmiştir.

Bu çalışmada; öğretmenlerin görev alanlarından; “dersliğin eğitim- öğretime hazırlık durumu” ve “eğitim- öğretim durumu” boyutlarında yapılan rehberliğe ilişkin öğretmen ve müfettiş görüşleri ele alınmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini, 2009–2010 eğitim ve öğretim yılında Balıkesir ili resmi ilköğretim kurumlarında görev yapan ilköğretim okulu öğretmenleri ve ilköğretim müfettişleri oluşturmaktadır. Çalışmanın yapıldığı 2009–2010 eğitim ve öğretim yılında, Balıkesir ilinde 42 ilköğretim müfettişinin görev yapmakta olduğu, Balıkesir ili merkezinde 36 ilköğretim okulunun bulunduğu ve bu okullarda; 1417 öğretmenin görev yaptığı belirlenmiştir. 42 Müfettişin %83 ‘ü olan 35 kişi, 1417 öğretmenin %23’ ü oranında 315 kişi araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

3.3. Veri Toplama Aracı

Verilerin toplanması amacıyla, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesinde 2007 yılında, Dr. Mustafa Aydın Başar danışmanlığında, Muzaffer Korkmaz’ın yüksek lisans tezi için hazırlanmış olduğu anketler izni alınarak kullanılmıştır. Anket formları iki ana bölümden oluşmaktadır. Anket formlarının, birinci bölümünde kişisel bilgiler ve ikinci bölümünde ise denetim sürecinde rehberlik rollerinin sergileneceği denetim konuları sıralanmıştır.

Anket taslak haline getirildikten sonra, Muzaffer Korkmaz tarafından, alanla ilgili uzmanların görüşleri de alınarak anketin kapsamı sağlanmaya çalışılmış ve anketin pilot uygulaması, örneklem dışında kalan 30 öğretmen üzerinde yapılmıştır. SPSS paket programından yararlanılarak anketin güvenilirliği ölçülmüştür. Bu sonuçlara göre, anketin güvenilirlik katsayısı öğretmenlere uygulanan anket formu için *Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı* 0,967 olarak bulunmuştur.

3.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Elde edilen verilerin çözümlenmesi istatistik uzmanlarıyla görüşülerek yapılmıştır. Ankette yer alan maddelere verilen cevapların yorumu için dördü dereceleme ölçeğindeki seçeneklere: “Hiç” seçeneği için 1, “Kısmen” seçeneği için 2, “Oldukça” seçeneği için 3, “Pek Çok” seçeneği için 4 puan verilmiştir.

Verilerin analizinde, anket formlarının uygulanmasından elde edilen veriler, ramsal değerlere dönüştürülmüş ve bilgisayar ortamına aktararak “SPSS” programına göre verilerin analizi yapılmış, verilerin ortalama ve standart sapma değerleri bulunmuştur. Bu çalışmada, toplanan veriler, kodlanarak bilgisayara yüklenmiş ve “SPSS (Statistical Package Program for social Sciences) 13.0 for Windows” istatistik programı kullanılarak çözümlenmiştir. Değişkenlerin normal dağılıma uymadığı saptanmış ve karşılaştırmalarda non-parametrik yöntemlerden yararlanılmıştır. Gruplar arası karşılaştırmalar Mann Whitney U testi ile yapılmıştır. Tüm testlerde hata oranı (alfa= 0,05) belirlenip $p < 0.05$ olduğu durumlarda gruplar arası fark istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir. Verilerin çözümlenmesi ile oluşturulan tablolar ışığında, yorumlar yapılmıştır.

Ulaşılan bulgular ve yorumlara dayalı olarak, ilköğretim müfettişlerinin denetim sürecinde, rehberlik rollerini yerine getirmelerini daha etkili kılma ve öğretmenlerin beklentilerini daha sağlıklı noktalara taşımaları konularına yönelik öneriler geliştirilmiştir.

4. BULGULAR

Elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur ve bu bulgular doğrultusunda yorum yapılmıştır.

4.1. İlköğretim Müfettişleri ve Öğretmenlerin Kişisel Özelliklerine İlişkin Bulgular

Tablo 1. İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Branşlarına ve Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Branşlar	Cinsiyet				Genel	
	Kadın		Erkek		F	%
	F	%	F	%		
Sınıf Öğretmeni	76	48,7	80	51,3	156	49,6
Diğer Branşlar	94	59,1	65	40,9	159	50,4
Toplam	170	54,0	145	46,0	315	100

İlköğretim Okulu Öğretmenlerin branş ve cinsiyete göre dağılımı irdelenmiş ve öğretmenlerin branş ile cinsiyete göre dağılımlarına yönelik yapılan istatistiksel işlemler sonunda elde edilen değerler Tablo 6'da verilmiştir. Tabloda yer alan verilere göre; sınıf öğretmenlerinin yüzde 51,3'ünün erkek, yüzde 48,7'sinin kadın olduğu; diğer branş öğretmenlerinde ise yüzde 40,9'unun erkek, yüzde 59,1'inin kadın olduğu sınıf öğretmenlerinde erkeklerin yüzdesinin bayanlara oranla daha fazla olduğu ancak diğer dal öğretmenlerinde ise kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre sayılarının daha fazla olduğu saptanmıştır.

Tablo 2. Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı

Öğrenim Durumu	İlköğretim Müfettişi		İlköğretim Okulu Öğretmeni	
	F	%	F	%
Ön Lisans	1	2,9	74	23,5
Lisans Tamamlama	9	25,7	37	11,7
Lisans	22	62,9	192	61,0
Lisans Üstü	2	5,7	9	2,9
Diğer	1	2,9	3	0,9
Toplam	35	100	315	100

Öğrenim durumlarına göre dağılım tablosundan anlaşıldığına göre, İlköğretim Müfettişlerinden ankete cevap verenlerin %2,9'u ön lisans, % 25,7'si lisans tamamlama, çoğunluğu yani %62,9' u lisans, %5,7' si yüksek lisans mezunudur. İlköğretim Okulu Yöneticilerinden %10,0'u ön lisans, %26,0'sı lisans tamamlama, %60,0' ı lisans mezunudur. İlköğretim Okulu Öğretmenlerinden ise %23,5' i ön lisans, %11,7' si lisans tamamlama, %61,0' i lisans, %2,9' u yüksek lisans mezunudur.

Tablo 3. Hizmet Sürelerine Göre Dağılımı

Hizmet Süresi	İlköğretim Müfettişi		İlköğretim Okulu Öğretmeni	
	F	%	F	%
1-5 Yıl	0	0	23	7,2
6-10 Yıl	0	0	47	14,9
11-15 Yıl	1	2,9	45	14,3
16-20 Yıl	0	0	55	17,5
21-25 Yıl	3	8,6	55	17,5
26 ve üstü	31	88,5	90	28,6
Toplam	35	100	315	100

Hizmet sürelerine göre dağılım tablosundan anlaşılacağı gibi, İlköğretim Müfettişlerinden % 2,9'u 11-15 yıl hizmet süresine, %8,6' s 21-25 yıl hizmet süresine, %88,5' i 26 yıl ve üstü bir hizmet süresine sahiptir. İlköğretim Okulu Yöneticilerinden %2,0' si 1-5 yıl hizmet süresine, %12,0' si 6-10 yıl hizmet süresine, %8,0' i 11-15 yıl hizmet süresine, %8,0' i 16-20 yıl hizmet süresine, %22' si 21-25 yıl hizmet süresine ve %48,0' i 26 yıl ve üstü bir hizmet süresine sahiptir. İlköğretim Okulu Öğretmenlerinden ise %7,2' si 1-5 yıl hizmet süresine, %14,9' u 6-10 yıl hizmet süresine, %14,3' ü 11-15 yıl hizmet süresine, %17,5 i 16-20 yıl hizmet süresine, %17,5' i 21-25 yıl hizmet süresine ve %28,6' s 26 yıl ve üstü bir hizmet süresine sahiptir.

4.2. İlköğretim Müfettişlerinin Öğretmenlere “Dersliklerin Eğitim-Öğretime Hazırlanması” Konusunda Rehberlik Yapma Düzeylerine Yönelik Bulgular

İlköğretim müfettişlerinin, öğretmenlere yönelik rehberlik yapma düzeylerine ilişkin İlköğretim Müfettişlerinin ve İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin görüşleri irdelenmiş ve ilişki düzeyini aramaya yönelik yapılan istatistiksel işlemler sonunda elde edilen değerler Tablo 4 ' de verilmiştir. Tabloda yer alan verilerden İlköğretim Müfettişleri ve İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin dersliklerin eğitim - öğretime hazırlanması ile ilgili yapılan rehberliklere ilişkin olarak görüşleri arasındaki farklar aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 4. İlköğretim Müfettişlerinin ve İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin, İlköğretim Müfettişlerinin “Dersliklerin Eğitim-Öğretime Hazırlanması” Konusundaki Rehberliklerine İlişkin Görüşleri

	<i>Gruplar</i>	$\bar{X}$	<i>Ss</i>	<i>Mean Rank</i>	<i>Mann-Whitney U</i>	<i>p</i>
1. Dersliğin düzenlenmesi, bakım ve temizliği, konusunda yapılan rehberlik.	Öğretmen	2,28	0,850	162,03	1268,00	0,000
	İlköğretim Müfettişi	3,63	0,547	296,77		
2. Derslikte gerekli olan etkinlik ve ilgi köşelerini oluşturma, konusunda yapılan rehberlik.	Öğretmen	2,39	0,862	163,25	1654,50	0,000
	İlköğretim Müfettişi	3,57	0,558	285,73		
3. Derslikte seviyeyi uygun ders/oyun, araç, gereç ve materyalleri bulundurma, konusunda yapılan rehberlik.	Öğretmen	2,39	0,835	163,83	1837,00	0,000
	İlköğretim Müfettişi	3,49	0,612	280,51		
4. Sınıf kitaplığı/ kitap köşesi oluşturma ve gerekli kayıtları tutma, konusunda yapılan rehberlik.	Öğretmen	2,54	0,896	164,17	1942,50	0,000
	İlköğretim Müfettişi	3,60	0,497	277,50		

“Dersliğin Düzenlenmesi, Bakım ve Temizliği Konusunda Yapılan Rehberlik” İfadesine Grupların Katılma Düzeyleri

Tablo 5. Dersliklerin Eğitim - Öğretime Hazırlanması İle İlgili Rehberlik

<i>Gruplar</i>	<i>Hiç</i>		<i>Kısmen</i>		<i>Oldukça</i>		<i>Pek çok</i>		$\bar{X}$	<i>Ss</i>
	<i>F</i>	<i>%</i>	<i>F</i>	<i>%</i>	<i>F</i>	<i>%</i>	<i>F</i>	<i>%</i>		
Öğretmen	57	18,1	139	44,1	94	29,8	25	7,9	2,28	0,850
Müfettiş	0	0,0	1	2,9	11	31,4	23	65,7	3,63	0,547

Anlamlılık düzeyi: $p < 0,05$

İlköğretim müfettişlerinin “dersliğin düzenlenmesi, bakım ve temizliği” işlerine yönelik rehberliklerini yerine getirme düzeyleri İlköğretim Müfettişlerinde ($X = 3,63$), İlköğretim Okulu Öğretmenlerinde ($X = 2,28$) olarak bulunmuştur. İlköğretim Müfettişleri ve İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin görüşleri arasında anlamlı bir fark görülmektedir ($p < .05$). Grupların, bu maddeye katılma düzeylerine bakıldığında, İlköğretim Müfettişlerinin %97,1’ i oldukça ve pek çok düzeyinde katılırken, İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin %63,9’ u kısmen ve oldukça düzeyde ifadeye katılım göstermişlerdir. Katılım yüzdelerinden de anlaşılacağı gibi gruplar arasında görüş ayrılığının olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin katılımının bu düzeyde olması, bakım ve temizliğin idarenin işi olarak görülmesinden kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilir.

“Derslikte Gerekli Olan Etkinlik ve İlgi Köşelerini Oluşturma Konusunda Yapılan Rehberlik” İfadesine Grupların Katılma Düzeyleri

Tablo 6. Dersliklerin Eğitim - Öğretime Hazırlanması İle İlgili Rehberlik

Gruplar	Hiç		Kısmen		Oldukça		Pek çok		$\bar{X}$	Ss
	F	%	F	%	F	%	F	%		
Öğretmen	46	14,6	132	41,9	104	33,0	33	10,5	2,39	0,862
Müfettiş	0	0,0	1	2,9	13	37,1	21	60,0	3,57	0,558

Anlamlılık düzeyi: $p < 0,05$

İlköğretim müfettişlerinin “derslikte gerekli olan etkinlik ve ilgi köşelerini oluşturma” işlerine yönelik rehberliklerini yerine getirme düzeyleri İlköğretim Müfettişlerinde ($X = 3,57$), İlköğretim Okulu Öğretmenlerinde ($X = 2,39$) olarak bulunmuştur. İlköğretim Müfettişleri ve İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin görüşleri arasında anlamlı bir fark görülmektedir ($p < .05$). Grupların, bu maddeye katılma düzeylerine bakıldığında, İlköğretim Müfettişlerinin %97,1’ i oldukça ve pek çok düzeyinde katılırken, İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin %74,9’ u kısmen ve oldukça düzeyde ifadeye katılım göstermişlerdir. Katılım yüzdelerinden de anlaşılacağı gibi, gruplar arasında belirgin bir görüş ayrılığının olduğu görülmektedir.

“Derslikte Seviyeye Uygun Ders / Oyun, Araç, Gereç ve Materyalleri Bulundurma Konusunda Yapılan Rehberlik” İfadesine Grupların Katılma Düzeyleri

Tablo 7. Dersliklerin Eğitim - Öğretime Hazırlanması İle İlgili Rehberlik

Gruplar	Hiç		Kısmen		Oldukça		Pek çok		$\bar{X}$	Ss
	F	%	F	%	F	%	F	%		
Öğretmen	44	14,0	133	42,2	110	34,9	28	8,9	2,39	0,835
Müfettiş	0	0,0	2	5,7	14	40,0	19	54,3	3,49	0,612

Anlamlılık düzeyi: $p < 0,05$

İlköğretim müfettişlerinin “derslikte seviyeyi uygun ders/oyun, araç, gereç ve materyalleri bulundurma” işlerine yönelik rehberliklerini yerine getirme düzeyleri İlköğretim Müfettişlerinde ($X = 3,49$), İlköğretim Okulu Öğretmenlerinde ($X = 2,39$) olarak bulunmuştur. İlköğretim Müfettişleri ve İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin görüşleri arasında anlamlı bir fark görülmektedir ($p < .05$). Grupların, bu maddeye katılma düzeylerine bakıldığında, İlköğretim Müfettişlerinin %94,3’ ü oldukça ve pek çok düzeyinde katılırken, İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin %77,1’ i kısmen ve oldukça düzeyde ifadeye katılım göstermişlerdir. “Derslikte seviyeyi uygun ders/oyun, araç, gereç ve materyalleri bulundurma konusunda yapılan rehberlik” ifadesine katılımlarına yönelik, gruplar arasında görüş ayrılığının olduğu görülmektedir. Gruplar arasındaki bu görüş ayrılığını, ders araç-gereçlerini bulundurmanın idarenin işi olarak görülmesi bu yüzden yetersiz rehberlik yapılması olarak yorumlayabiliriz.

“Sınıf Kitaplığı / Kitap Köşesi Oluşturma ve Gerekli Kayıtları Tutma Konusunda Yapılan Rehberlik” İfadesine Grupların Katılma Düzeyleri

Tablo 8. Dersliklerin Eğitim - Öğretime Hazırlanması İle İlgili Rehberlik

Gruplar	Hiç		Kısmen		Oldukça		Pek çok		$\bar{X}$	Ss
	F	%	F	%	F	%	F	%		
Öğretmen	46	14,6	94	29,8	134	42,5	41	13,0	2,54	0,896
Müfettiş	0	0,0	0	0,0	14	40,0	21	60,0	3,60	0,497

Anlamlılık düzeyi: $p < 0,05$

İlköğretim müfettişlerinin “sınıf kitaplığı/kitap köşesi oluşturma ve gerekli kayıtları tutma” işlerine yönelik rehberliklerini yerine getirme düzeyleri İlköğretim Müfettişlerinde ($X = 3,60$), İlköğretim Okulu Öğretmenlerinde ($X = 2,54$) olarak bulunmuştur. İlköğretim Müfettişleri ve İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin görüşleri arasında anlamlı bir fark görülmektedir ($p < .05$). Grupların, bu maddeye katılma düzeylerine bakıldığında, İlköğretim Müfettişlerinin %100’ ü oldukça ve pek çok düzeyinde katılırken, İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin %72,3’ ü kısmen ve oldukça düzeyde ifadeye katılım göstermişlerdir. Katılım yüzdelerinden de anlaşılacağı gibi gruplar arasında belirgin bir görüş ayrılığının olduğu görülmektedir.

4.3. İlköğretim Müfettişlerinin Öğretmenlere “Eğitim-Öğretim Durumu” Konusunda Rehberlik Yapma Düzeylerine Yönelik Bulgular

İlköğretim müfettişlerinin, öğretmenlere yönelik rehberlik yapma düzeylerine ilişkin İlköğretim Müfettişlerinin ve İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin görüşleri irdelenmiş ve ilişki düzeyini aramaya yönelik yapılan istatistiksel işlemler sonunda elde edilen değerler Tablo 9’ da verilmiştir. Tabloda yer alan verilerden İlköğretim

Müfettişleri ve İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin eğitim - öğretim durumu ile ilgili yapılan rehberliklere ilişkin olarak görüşleri arasındaki farklar aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 9. İlköğretim Müfettişlerinin ve İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin, İlköğretim Müfettişlerinin “Eğitim-Öğretim Durumu” Konusundaki Rehberliklerine İlişkin Görüşleri

	<i>Gruplar</i>	$\bar{x}$	<i>Ss</i>	<i>Mean Rank</i>	<i>Mann-Whitney U</i>	<i>p</i>
5. Yıllık, ünite, günlük ve diğer öğretim planlarını ve hazırlama, konusunda yapılan rehberlik.	Öğretmen	2,73	0,870	168,19	3211,00	0,000
	İlköğretim Müfettişi	3,40	0,736	241,26		
6. Öğrenme ilkelerini gözetme, dersin/etkinliğin araç ve konusuna uygun strateji. Yöntem, teknik ve araçları seçme, etkili kullanma ve kullandırma. Derslikteki etkinlik ve ilgi köşelerini etkili kullanma ve kullandırma, Gezi, gözlem, inceleme ve araştırma yapma konusunda yapılan rehberlik.	Öğretmen	2,46	0,803	163,32	1677,00	0,000
	İlköğretim Müfettişi	3,57	0,558	285,09		
7. Öğrencilerin öğrenme etkinliklerine aktif katılımını sağlayacak ortam ve süreçleri hazırlama, öğrencilere etkili iletişim kurma ve sürdürme, konusunda yapılan rehberlik.	Öğretmen	2,32	0,856	163,83	1836,50	0,000
	İlköğretim Müfettişi	3,49	0,702	280,53		

8. Öğrenci seviyesine ve mevzuatına uygun ödev verme, araştırma, yaptırma, bilgiye ulaşma yollarını öğretme, öğrenmeyi öğrenen bireyler yetiştirme, konusunda yapılan rehberlik.	Öğretmen	2,24	0,824	164,60	2077,50	0,000
	İlköğretim Müfettişi	3,29	0,710	273,64		
9. Öğrencilerde ulusal bilinci ve ulusal değerlere saygı ve sevgiyi geliştirme, İstiklal Marşı, Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi, Öğrenci Andı, Atatürk İlke ve İnkılâplarını öğretme konusunda yapılan rehberlik.	Öğretmen	2,65	0,863	164,71	2113,00	0,000
	İlköğretim Müfettişi	3,63	0,547	272,63		
10. Öğrencilere okuma zevki ve alışkanlığı kazandırma, Türkçeyi etkili ve doğru kullanma ve kullandırma. Konusunda yapılan rehberlik.	Öğretmen	2,46	0,907	164,62	2085,00	0,000
	İlköğretim Müfettişi	3,51	0,612	273,43		
11. Öğrencilere ders programlarının öngördüğü hedef ve hedef davranışları kazandırma, sorumluluk ve güven duygusu kazandırma, konusunda yapılan rehberlik.	Öğretmen	2,42	0,842	163,62	1770,50	0,000
	İlköğretim Müfettişi	3,54	0,561	282,41		

12. Sınıflarda özel öğretimi gerektiren öğrencilerle ilgili etkinlikleri yürütme, konusunda yapılan rehberlik.	Öğretmen	2,10	0,829	164,24	1967,00	0,000
	İlköğretim Müfettişi	3,29	0,825	276,80		
13. Öğrenci başarısını ölçme ve değerlendirme, konusunda yapılan rehberlik.	Öğretmen	2,34	0,861	165,56	2380,50	0,000
	İlköğretim Müfettişi	3,31	0,758	264,99		
14. Öğretmenin sınıf içi çevredeki eğitimsel liderliği becerisi, konusunda yapılan rehberlik.	Öğretmen	2,34	0,824	165,40	2332,00	0,000
	İlköğretim Müfettişi	3,31	0,758	266,37		

“Yıllık, Ünite, Günlük ve Diğer Öğretim Planlarını ve Hazırlama Konusunda Yapılan Rehberlik” İfadesine Grupların Katılma Düzeyleri

Tablo 10. Eğitim - Öğretim Durumu İle İlgili Rehberlik

Gruplar	Hiç		Kısmen		Oldukça		Pek çok		$\bar{X}$	Ss
	F	%	F	%	F	%	F	%		
Öğretmen	27	8,6	91	28,8	136	43,2	61	19,4	2,73	0,870
Müfettiş	0	0,0	5	14,3	11	31,4	19	54,3	3,40	0,736

Anlamlılık düzeyi: $p < 0,05$

İlköğretim müfettişlerinin “yıllık, ünite, günlük ve diğer öğretim planlarını ve hazırlama” işlerine yönelik rehberliklerini yerine getirme düzeyleri İlköğretim Müfettişlerinde ($X = 3,40$), İlköğretim Okulu Öğretmenlerinde ($X = 2,73$) olarak bulunmuştur. İlköğretim Müfettişleri ve İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin görüşleri arasında anlamlı bir fark görülmektedir ($p < .05$). Grupların, bu maddeye katılma düzeylerine bakıldığında, İlköğretim Müfettişlerinin %85,7’ si oldukça ve pek çok düzeyinde katılırken, İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin %72,0’ si kısmen ve oldukça düzeyde ifadeye katılım göstermişlerdir. Katılım yüzdelerinden de anlaşılacağı gibi, gruplar arasında belirgin bir görüş ayrılığının olduğu görülmektedir.

“Öğrenme İlkelerine Dayalı Olarak Uygun Strateji, Yöntem, Teknik ve Araçları Seçme, Etkili Kullanma ve Kullandırma Konusunda Yapılan Rehberlik” İfadesine Grupların Katılma Düzeyleri

Tablo 11. Eğitim - Öğretim Durumu İle İlgili Rehberlik

Gruplar	Hiç		Kısmen		Oldukça		Pek çok		$\bar{X}$	Ss
	F	%	F	%	F	%	F	%		
Öğretmen	33	10,5	133	42,2	120	38,1	29	9,2	2,46	0,803
Müfettiş	0	0,0	1	2,9	13	37,1	21	60,0	3,57	0,558

Anlamlılık düzeyi: $p < 0,05$

İlköğretim müfettişlerinin “öğrenme ilkelerine dayalı olarak uygun strateji, yöntem, teknik ve araçları seçme, etkili kullanma ve kullandırma” işlerine yönelik rehberliklerini yerine getirme düzeyleri İlköğretim Müfettişlerinde ($X = 3,57$), İlköğretim Okulu Öğretmenlerinde ($X = 2,46$) olarak bulunmuştur. İlköğretim Müfettişleri ve İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin görüşleri arasında anlamlı bir fark görülmektedir ($p < .05$). Grupların, bu maddeye katılma düzeylerine bakıldığında, İlköğretim Müfettişlerinin %97,1’ i oldukça ve pek çok düzeyinde katılırken, İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin %80,3’ ü kısmen ve oldukça düzeyde ifadeye katılım göstermişlerdir. Katılım yüzdelerinden de anlaşılacağı gibi, gruplar arasında belirgin bir görüş ayrılığının olduğu görülmektedir. Bu maddede ortaya çıkan fark; öğretmenlerin bu maddeye ilişkin rehberliğin kısa sürede yapılmasının yeterli olmadığını düşünmelerinden kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilir.

“Öğrencilerin Öğrenme Etkinliklerine Aktif Katılımını Sağlayacak Ortam ve Süreçleri Hazırlama, Öğrencilerle Etkili İletişim Kurma ve Sürdürme Konusunda Yapılan Rehberlik” İfadesine Grupların Katılma Düzeyleri

Tablo 12. Eğitim - Öğretim Durumu İle İlgili Rehberlik

Gruplar	Hiç		Kısmen		Oldukça		Pek çok		$\bar{X}$	Ss
	F	%	F	%	F	%	F	%		
Öğretmen	52	16,5	140	44,5	94	29,8	29	9,2	2,32	0,856
Müfettiş	0	0,0	4	11,4	10	28,6	21	60,0	3,49	0,702

Anlamlılık düzeyi: $p < 0,05$

İlköğretim müfettişlerinin “öğrencilerin öğrenme etkinliklerine aktif katılımını sağlayacak ortam ve süreçleri hazırlama, öğrencilere etkili iletişim kurma ve sürdürme” işlerine yönelik rehberliklerini yerine getirme düzeyleri İlköğretim Müfettişlerinde ($X = 3,49$), İlköğretim Okulu Öğretmenlerinde ($X = 2,32$) olarak bulunmuştur. İlköğretim Müfettişleri ve İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin görüşleri arasında anlamlı bir fark görülmektedir ($p < .05$). Bu maddeye, İlköğretim Müfettişlerinin %88,6’

sı oldukça ve pek çok düzeyinde, İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin %74,3' ü kısmen ve oldukça düzeyde katılım göstermişlerdir. Katılım yüzdelerinden anlaşılacağı gibi, gruplar arasında görüş ayrılığının olduğu görülmektedir. Bu sonuç; öğretmenlerin bu maddeye ilişkin rehberliğin iki saate sığdırılamayacağı düşüncesinden kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilir.

“Öğrenci Seviyesine ve Mevzuatına Uygun Ödev Verme, Araştırma, Yaptırma, Öğrenmeyi Öğrenen Bireyler Yetiştirme Konusunda Yapılan Rehberlik” İfadesine Grupların Katılma Düzeyleri

Tablo 13. Eğitim - Öğretim Durumu İle İlgili Rehberlik

Gruplar	Hiç		Kısmen		Oldukça		Pek çok		$\bar{X}$	Ss
	F	%	F	%	F	%	F	%		
Öğretmen	60	19,0	138	43,8	99	31,5	18	5,7	2,24	0,824
Müfettiş	0	0,0	5	14,2	15	42,9	15	42,9	3,29	0,710

Anlamlılık düzeyi: $p < 0,05$

İlköğretim müfettişlerinin “öğrenci seviyesine ve mevzuatına uygun ödev verme, araştırma, yaptırma, öğrenmeyi öğrenen bireyler yetiştirme” konusuna yönelik rehberliklerini yerine getirme düzeyleri İlköğretim Müfettişlerinde ($X = 3,29$), İlköğretim Okulu Öğretmenlerinde ($X = 2,24$) olarak bulunmuştur. İlköğretim Müfettişleri ve İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin görüşleri arasında anlamlı bir fark görülmektedir ($p < .05$). Grupların, bu maddeye katılma düzeylerine bakıldığında, İlköğretim Müfettişlerinin %85,8' sı oldukça ve pek çok düzeyinde katılırken, İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin %75,3' ü kısmen ve oldukça düzeyde ifadeye katılım göstermişlerdir. Katılım yüzdelerinden de anlaşılacağı gibi, gruplar arasında görüş ayrılığının olduğu görülmektedir. Bu görüş ayrılığının nedeni; öğretmenlerin bu maddedeki davranışların diğer bazı maddelerde olduğu gibi birden fazla olduğu ve bütün bu davranışlar için kısa bir süre rehberliğin yeterli olmadığı düşüncesinden kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilir.

“Öğrencilerde Ulusal Bilinci ve Ulusal Değerlere Saygı ve Sevgiyi Geliştirme Konusunda Yapılan Rehberlik” İfadesine Grupların Katılma Düzeyleri

Tablo 14. Eğitim - Öğretim Durumu İle İlgili Rehberlik

Gruplar	Hiç		Kısmen		Oldukça		Pek çok		$\bar{X}$	Ss
	F	%	F	%	F	%	F	%		
Öğretmen	29	9,2	105	33,3	129	41,0	52	16,5	2,65	0,863
Müfettiş	0	0,0	1	2,9	11	31,4	23	65,7	3,63	0,547

Anlamlılık düzeyi: $p < 0,05$

İlköğretim müfettişlerinin “öğrencilerde, ulusal bilinci ve ulusal değerlere saygı ve sevgiyi geliştirme” konusuna yönelik rehberliklerini yerine getirme düzeyleri İlköğretim Müfettişlerinde ($X = 3,63$), İlköğretim Okulu Öğretmenlerinde ($X = 2,65$) olarak bulunmuştur. İlköğretim Müfettişleri ve İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin görüşleri arasında anlamlı bir fark görülmektedir ($p < .05$). Grupların, bu maddeye katılma düzeylerine bakıldığında, İlköğretim Müfettişlerinin %97,1’ i oldukça ve pek çok düzeyinde katılırken, İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin %74,3’ ü kısmen ve oldukça düzeyde ifadeye katılım göstermişlerdir. Katılım yüzdelerinden de anlaşılacağı gibi, gruplar arasında belirgin bir görüş ayrılığının olduğu görülmektedir.

“Öğrencilere Okuma Zevki ve Alışkanlığı Kazandırma, Türkçeyi Etkili ve Doğru Kullanma ve Kullandırma Konusunda Yapılan Rehberlik” İfadesine Grupların Katılma Düzeyleri

Tablo 15. Eğitim - Öğretim Durumu İle İlgili Rehberlik

Gruplar	Hiç		Kısmen		Oldukça		Pek çok		$\bar{X}$	Ss
	F	%	F	%	F	%	F	%		
Öğretmen	48	15,3	117	37,1	108	34,3	42	13,3	2,46	0,907
Müfettiş	0	0,0	2	5,7	13	37,1	20	57,2	3,51	0,612

Anlamlılık düzeyi: $p < 0,05$

İlköğretim müfettişlerinin “öğrencilere, okuma zevki ve alışkanlığı kazandırma, Türkçeyi etkili ve doğru kullanma ve kullandırma” konusuna yönelik rehberliklerini yerine getirme düzeyleri İlköğretim Müfettişlerinde ($X = 3,51$), İlköğretim Okulu Öğretmenlerinde ($X = 2,46$) olarak bulunmuştur. İlköğretim Müfettişleri ve İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin görüşleri arasında anlamlı bir fark görülmektedir ($p < .05$). Bu maddeye, İlköğretim Müfettişlerinin %94,3’ ü oldukça ve pek çok düzeyinde, İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin %71,4’ ü kısmen ve oldukça düzeyde katılım göstermişlerdir. Katılım yüzdelerinden de anlaşılacağı gibi, gruplar arasında belirgin bir görüş ayrılığının olduğu görülmektedir.

“Öğrencilere Ders Programlarının Öngördüğü Hedef ve Hedef Davranışları Kazandırma, Sorumluluk ve Güven Duygusu Kazandırma Konusunda Yapılan Rehberlik” İfadesine Grupların Katılma Düzeyleri

Tablo 16. Eğitim - Öğretim Durumu İle İlgili Rehberlik

Gruplar	Hiç		Kısmen		Oldukça		Pek çok		$\bar{X}$	Ss
	F	%	F	%	F	%	F	%		
Öğretmen	42	13,3	129	41,0	113	35,9	31	9,8	2,42	0,842
Müfettiş	0	0,0	1	2,9	14	40,0	20	57,1	3,54	0,561

Anlamlılık düzeyi: $p < 0,05$

İlköğretim müfettişlerinin “öğrencilere, ders programlarının öngördüğü hedef ve hedef davranışları kazandırma, sorumluluk ve güven duygusu kazandırma” konusuna yönelik rehberliklerini yerine getirme düzeyleri İlköğretim Müfettişlerinde ($X = 3,54$), İlköğretim Okulu Öğretmenlerinde ($X = 2,42$) olarak bulunmuştur. İlköğretim Müfettişleri ve İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin görüşleri arasında anlamlı bir fark görülmektedir ($p < .05$). Grupların, bu maddeye katılma düzeylerine bakıldığında, İlköğretim Müfettişlerinin %97,1’ i oldukça ve pek çok düzeyinde katılırken, İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin %76,9’ u kısmen ve oldukça düzeyde ifadeye katılım göstermişlerdir. Katılım yüzdelerinden de anlaşılacağı gibi, gruplar arasında belirgin bir görüş ayrılığının olduğu görülmektedir.

“Sınıflarda Özel Öğretimi Gerektiren Öğrencilerle İlgili Etkinlikleri Yürütme Konusunda Yapılan Rehberlik” İfadesine Grupların Katılma Düzeyleri

Tablo 17. Eğitim - Öğretim Durumu İle İlgili Rehberlik

Gruplar	Hiç		Kısmen		Oldukça		Pek çok		$\bar{X}$	Ss
	F	%	F	%	F	%	F	%		
Öğretmen	78	24,8	144	45,7	77	24,4	16	5,1	2,10	0,829
Müfettiş	0	0,0	8	22,9	9	25,7	18	51,4	3,29	0,825

Anlamlılık düzeyi: $p < 0,05$

İlköğretim müfettişlerinin “sınıflarda özel öğretimi gerektiren öğrencilerle ilgili etkinlikleri yürütme” konusuna yönelik rehberliklerini yerine getirme düzeyleri İlköğretim Müfettişlerinde ($X = 3,29$), İlköğretim Okulu Öğretmenlerinde ($X = 2,10$) olarak bulunmuştur. İlköğretim Müfettişleri ve İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin görüşleri arasında anlamlı bir fark görülmektedir ($p < .05$). Grupların, bu maddeye katılma düzeylerine bakıldığında, İlköğretim Müfettişlerinin %77,1’ i oldukça ve pek çok düzeyinde katılırken, İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin %70,5’ i hiç ve kısmen düzeyde ifadeye katılım göstermişlerdir. “Sınıflarda özel öğretimi gerektiren öğrencilerle ilgili etkinlikleri yürütme konusunda yapılan rehberlik” ifadesine katılımlarına yönelik, gruplar arasında belirgin bir görüş ayrılığının olduğu görülmektedir. Bu görüş ayrılığının nedeni olarak, öğretmenlerin müfettişleri bu konuda uzman olarak görmemeleri ve bu konudaki eğitimlerini yetersiz bulmalarından dolayı rehberlik düzeyini yerine getiremediklerini düşünmeleri şeklinde yorumlanabilir.

“Öğrenci Başarısını Ölçme ve Değerlendirme Konusunda Yapılan Rehberlik” İfadesine Grupların Katılma Düzeyleri

Tablo 18. Eğitim - Öğretim Durumu İle İlgili Rehberlik

Gruplar	Hiç		Kısmen		Oldukça		Pek çok		$\bar{X}$	Ss
	F	%	F	%	F	%	F	%		
Öğretmen	54	17,1	127	40,3	107	34,0	27	8,6	2,34	0,861
Müfettiş	0	0,0	6	17,1	12	34,3	17	48,6	3,31	0,758

Anlamlılık düzeyi: $p < 0,05$

İlköğretim müfettişlerinin “öğrenci başarısını ölçme ve değerlendirme” konusuna yönelik rehberliklerini yerine getirme düzeyleri İlköğretim Müfettişlerinde ($X = 3,31$), İlköğretim Okulu Öğretmenlerinde ($X = 2,34$) olarak bulunmuştur. İlköğretim Müfettişleri ve İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin görüşleri arasında anlamlı bir fark görülmektedir ($p < .05$). Grupların, bu maddeye katılma düzeylerine bakıldığında, İlköğretim Müfettişlerinin %82,9’ u oldukça ve pek çok düzeyinde katılırken, İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin %74,3’ ü kısmen ve oldukça düzeyde ifadeye katılım göstermişlerdir. Katılım yüzdelerinden de anlaşılacağı gibi, gruplar arasında görüş ayrılığının olduğu görülmektedir.

“Öğretmenin Sınıf İçi Çevredeki Eğitimsel Liderliği Becerisi Konusunda Yapılan Rehberlik” İfadesine Grupların Katılma Düzeyleri

Tablo 19. Eğitim - Öğretim Durumu İle İlgili Rehberlik

Gruplar	Hiç		Kısmen		Oldukça		Pek çok		$\bar{X}$	Ss
	F	%	F	%	F	%	F	%		
Öğretmen	49	15,5	131	41,6	113	35,9	22	7,0	2,34	0,824
Müfettiş	0	0,0	6	17,1	12	34,3	17	48,6	3,31	0,758

Anlamlılık düzeyi: $p < 0,05$

İlköğretim müfettişlerinin “öğretmenin sınıf içi çevredeki eğitimsel liderliği becerisi” konusuna yönelik rehberliklerini yerine getirme düzeyleri İlköğretim Müfettişlerinde ($X = 3,31$), İlköğretim Okulu Öğretmenlerinde ($X = 2,34$) olarak bulunmuştur. İlköğretim Müfettişleri ve İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin görüşleri arasında anlamlı bir fark görülmektedir ($p < .05$). Bu maddeye, İlköğretim Müfettişlerinin %82,9’ u oldukça ve pek çok düzeyinde, İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin %77,5’ ü kısmen ve oldukça düzeyde katılım göstermişlerdir. Katılım yüzdelerinden de anlaşılacağı gibi, gruplar arasında görüş ayrılığının olduğu görülmektedir. Bu görüş ayrılığının nedeni; çevrede eğitimsel liderlik konusunda kısa süreli rehberliğin uygun olmadığı bu nedenden yetersiz bulunduğu şeklinde yorumlanabilir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

İlköğretim Müfettişleri ve İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin; İlköğretim Müfettişlerinin rehberlik rollerini gerçekleştirme düzeylerine ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla; Balıkesir ilinde, 35 müfettiş ve 315 öğretmene uygulanan anketlerden elde edilen verilerin değerlendirilmesi sonunda ortaya çıkan sonuçlar şunlardır:

İlköğretim müfettişlerinin, öğretmenlere; dersliklerin eğitim-öğretime hazırlanması konusu ile ilgili rehberlik rollerini uygulama düzeyine ilişkin olarak, öğretmenler ile ilköğretim müfettişlerinin görüşleri arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. İlköğretim Okulu Öğretmenleri; dersliklerin eğitim-öğretime hazırlanması konusu ile ilgili rehberlik rollerinin uygulanma düzeyine ilişkin olarak olumsuz bir görüş belirtirken, İlköğretim Müfettişlerinin daha olumlu bir görüşte oldukları sonucu elde edilmiştir.

İlköğretim müfettişlerinin, öğretmenlere; eğitim-öğretim durumu konusu ile ilgili rehberlik rollerini uygulama düzeyine ilişkin olarak, öğretmenler ile ilköğretim müfettişlerinin görüşleri arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. İlköğretim Okulu Öğretmenleri; eğitim-öğretim durumu konusu ile ilgili rehberlik rollerinin uygulanma düzeyine ilişkin olarak olumsuz bir görüş belirtirken, İlköğretim Müfettişlerinin daha olumlu bir görüşte oldukları sonucu elde edilmiştir.

Analiz bulguları bu boyutlara ilişkin müfettiş ve öğretmen grupları arasında manidar bir farklılığı ortaya koymuştur. Öğretmenler, müfettişlerin bu iki boyuta ilişkin rehberlik görevlerini arzulan düzeyde yerine getiremediklerini söylemişlerdir. Bu bulgu bizim için üzerinde düşünülmesi gereken önemli sonuçlar ortaya koymuştur. Öğretmenler kendilerine uygulanan rehberlik düzeyinin yeterince yerine getirilmediğini belirtirken onlara bu konularda rehberlik yapacak olan müfettişler ise rehberlik görevlerini yeterli düzeyde gerçekleştirdiklerini ifade etmişlerdir. Bu ise çelişkili bir durumdur. Böyle bir bulgunun ortaya çıkmasında en önemli faktör olarak müfettişlerin ilgili konularda rehberlik için yeterli zamana ve bilgiye sahip olmamaları düşünülebilir. Ayrıca, müfettişlerin sayı olarak yetersizliği de böyle bir sonucun ortaya çıkmasında önemli bir değişken olabilir.

5.2. Öneriler

Bu çalışmanın bulgu, yorum ve sonuçlarına dayalı olarak şu öneriler geliştirilmiştir.

1. İlköğretim Okulu öğretmenlerinin, İlköğretim Müfettişlerinin sadece kusurları ortaya çıkaran bir denetleyici değil, ilk önce bir rehber olduğunu algılamasına yönelik çalışmalar yapılması gerekmektedir. İlköğretim Müfettişleri, öğretmenler için bir rehber görünümü çizdiğinde, daha sıcak ve samimi bir yere sahip olabilir. Öğretmen ve müfettiş arasındaki bu samimi ortam, tüm çalışmalarını ve dolayısıyla eğitim-öğretim kurumlarının başarısını olumlu yönde etkileyebilir.

2. İlköğretim Müfettişlerinin, rehberlik rollerinin daha etkili olarak sergileyebilmeleri, rehberlik çalışmalarının daha etkili olabilmesi ve rehberlik çalışmalarından beklenen verimin sağlanabilmesi için rehberlik çalışmalarının yıl boyunca sürdürülmesi ve hem rehberlik eden müfettişin hem de rehberlik hizmeti alacak olan öğretmenlerin istekli olması gerekmektedir. İlköğretim müfettişleri, öğretmenlerle ilişkilerinde “ben dili” kullanabilir ve empatik bir yaklaşımı benimseyebilirler. Böyle bir yaklaşım, öğretmenlerin müfettişlere olan güvenlerini artırarak rehberlik almaya isteklendirebilir.

3. İlköğretim Müfettişleri bir kurumda rehberlik çalışmalarına başlamadan önce öğretmenler açısından hangi konularda rehberliğe ihtiyaç duyulduğunun belirlenip, rehberlik ve teftiş gruplarına iletilmesi, rehberlik çalışmalarının bu konulara ağırlık verilerek yapılması gerekmektedir.

4. Araştırma sonuçlarına göre, ilköğretim müfettişlerinin genellikle lisans mezunu oldukları, bir kısmının lisans tamamlama programından geçirildiği anlaşılmaktadır. Müfettişlerin eğitim seviyesi ile öğretmenlerin eğitim seviyesi arasındaki farkın ilköğretim müfettişleri lehine yüksekliği, yapılacak mesleki yardım ve rehberliği etkileyecektir. Eğitim seviyesi olarak öğretmenlerden daha yüksek seviyede olacak ilköğretim müfettişlerinin, öğretmenlerce rehberlik yardımı alınacak bir otorite olarak görülmelerini ve benimsemelerini sağlayacaktır. Bu nedenden dolayı İlköğretim müfettişlerinin mevcut eğitim düzeyleri gözden geçirilerek, eğitim bilimleri alanında lisansüstü bir eğitim almaları sağlanabilir.

5. Müfettişlerin yetiştirilmeleri sürecinde, uygulanacak eğitim programı mevcut program dikkate alınarak yeniden hazırlanması gerekmektedir. Bu programa, mesleki yardım ve rehberliğe ağırlık veren konuları içeren dersler konabilir ve temel görevlerinin öğretmenlere mesleki yönden yardım ve rehberlik yapmak olduğu anlayışı kazandırılabilir.

6. İlköğretim müfettişleri, rehberlik, teftiş ve değerlendirme, inceleme ve soruşturma olmak üzere dört farklı görevi birlikte yürütmektedirler. Bu rollerden soruşturma rolü, rehberlik rolü ile çatışmaktadır. Bu nedenle soruşturma rolünü üstlenecek müfettişler ile rehberlik rolünü üstlenecek müfettişlerin ayrılması, çalışanları ve kurumun başarısını olumlu etkileyebilir.

7. İlköğretim müfettişlerinin rehberlik amaçlı ziyaretlerinin sayısı ve süresinin artırılması gerekmektedir.

8. Bu çalışmada, ilköğretim müfettişlerinin, rehberlik rollerini yerine getirme düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Başka çalışmalarda ilköğretim müfettişlerinin diğer rollerini gerçekleştirme düzeyleri, öğretmen ve müfettiş görüşlerine başvurularak incelenebilir.

9. İlköğretim müfettişlerinin rehberlik rollerini etkili bir şekilde gerçekleştiremelerini engelleyen faktörlerin neler olduğunu belirlemeye yönelik araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Altıntaş, R. (1980). *Liselerde Kurum Teftişi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Ankara.
- Arslantaş, İ. (2007). İlköğretim Müfettişlerinin Mesleki Yardım ve Rehberlik Rollerinin Öğretmen Algılarına Göre Değerlendirilmesi (Bir Model Önerisi). Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Bakırcıoğlu, R. (2003). *İlköğretim Ortaöğretim ve Yükseköğretimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Balcı, A. (2001). *Etkili Okul ve Okul Geliştirme*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Başar, H. (2000). *Eğitim Denetçisi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Bursalıoğlu, Z. (1994). *Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Dündar, A. (2005). *İlköğretim Okullarında Yapılan Teftişin Okul Başarısı ve Gelişimi Üzerine Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gedikoğlu, T. (2005). Avrupa Birliği Sürecinde Türk Eğitim Sistemi; Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 67-75.
- Karagözoğlu, G. (1972). *Türk Eğitim Düzeninde Bakanlık Müfettişlerinin Rolünün Araştırma Özeti*. Ankara: MEB PAK Dairesi.
- Kılıç, F. (2006). *İlköğretim Okullarında; Yönetici Teftişinde Kullanılmakta Olan Yönetici Teftiş Formuna Eklenen Ölçütlerin (Yeterliklerinin), İlköğretim Müfettişleri ve Okul Yöneticileri Tarafından Değerlendirilmesi (Ankara İli Örneği)*.Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2001). Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Rehberlik ve Teftiş Yönergesi. *Tebliğler Dergisi*, Sayı:2521.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1999). İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği. *Resmî Gazete*, Sayı:23785.
- Su, K. (1974). *Türk Eğitiminde Teftişin Yeri ve Önemi*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Taymaz, H. (1993). *Teftiş, Kavramlar, İlkeler, Yöntemler*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Taymaz, H. (2002). *Eğitim Sisteminde Teftiş, Kavramlar, İlkeler, Yöntemler*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Yalçınkaya, M. (2003). İlköğretimde Yeni Denetim Esasları: M.E.B. İlköğretim Denetçileri Başkanlıkları Rehberlik ve Teftiş Yönergesi Üzerine Bir İnceleme. *Millî Eğitim Bakanlığı Millî Eğitim Dergisi*, Güz, 33 (160), 351-360.